

Ysraýylyň ýiten taýpasy: Efiopiýalary

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ysraýylyň ýiten taýpasy: Efiopiýalary YSRAÝYLYŇ ÝITEN

TAÝPASY: EFIOPIÝALYLAR

Fotosurat: Jewish Voice

Jöhit halky başga ýurtlaryň arasynda ýitip giden on taýpanyň birinem ýatdan çykarmady. Haçanam bolsa bir gün täzeden jemlenişjekdiklerine bolan ynanç (Ezede Ýahuda bilen bir taýak ýaly. 37:15-28) Injil öndengörüjiliginiň bir parçasydyr we häzirkizaman ortodoksal iudeýler tarapyndan Mesihî tanap biljek ýşaratlardan biridigine ynanylýar.

Netijede jöhit halkynyň arasynda on taýpanyň neberesinden gelýän izolirlenen kowçumlaryň üstüniň açylmagy we Ysraýyla gaýdyp gelmegin bilen ýakyndan gyzyklanyldy.

Dagly jöhitler diýilýän şeýle toparlaryň birine öñki Sowet Soýuzynyň günorta respublikalarynda gabat gelindi. Olar Ysraýyldan gelen wekiller bilen duşuşanlarynda, gadymy zamanlarda Ysraýyldan çykyp gaýdyşlaryny Babyl sürgünine dälde, assiriýalylaryň zamanya uzaýandygyny bildiler.

Bulam olary on taýpanyň biri edýär. Bu dagly jöhitleriň köpüsi häzir Ysraýyla dolandy. On taýpanyň kimdigini saklayán we iudeý däp-dessurlaryny saklap galan beýleki toparlar Efiopiýada (falaşalar), Zimbabwede (Lemba taýpasy), Owganystanda we Pákistanda (Pathan taýpalary), Hindistanda (Kaşmir), Birmada (Menaše taýpasy), Hytaýda (Çan-Min), Ýaponiýada tapyldy.

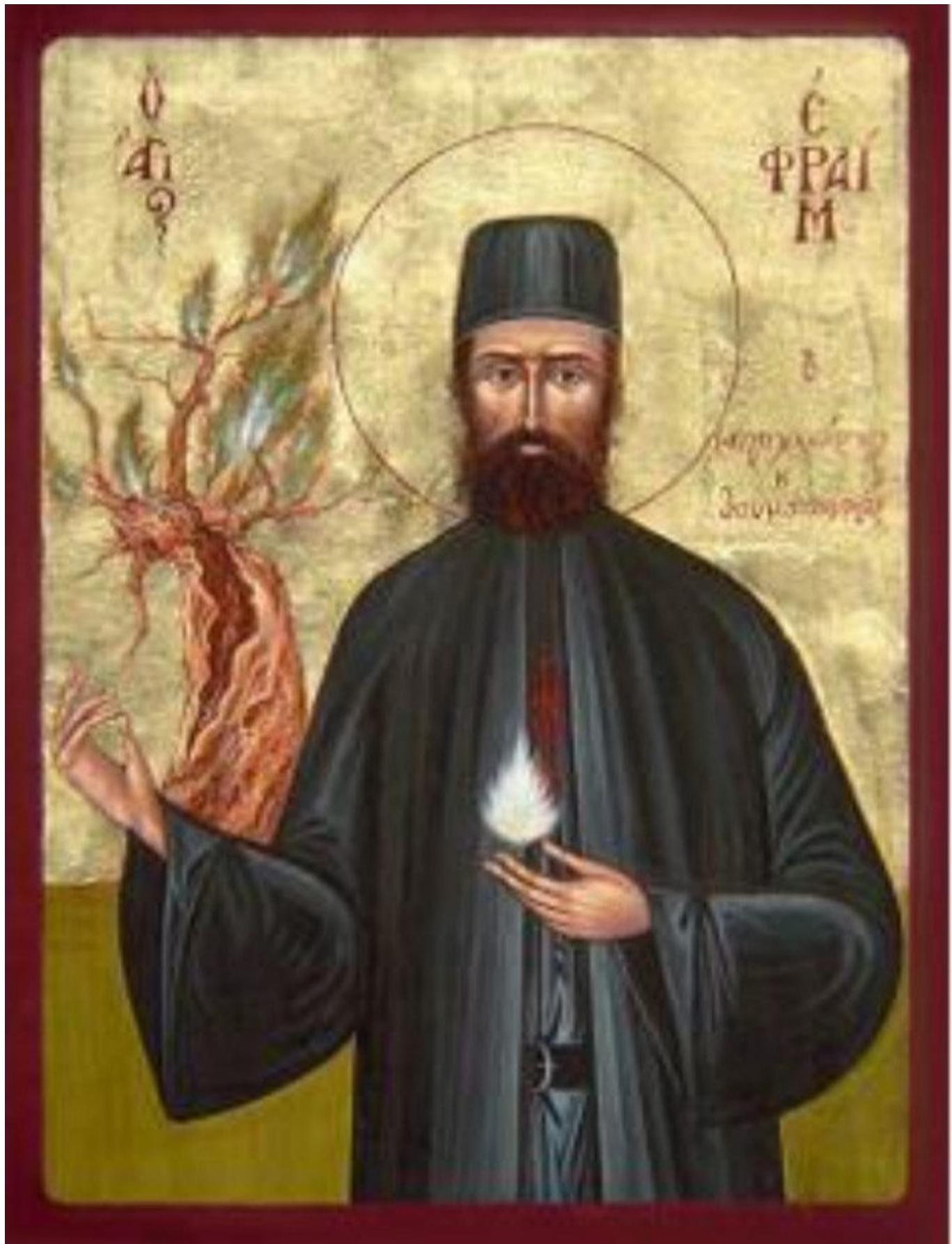
The Ethiopian Jews of Israel

Personal Stories of Life in the Promised Land

LEN LYONS WITH PHOTOGRAPHS BY ILAN OSSENDRYVER
FOREWORD BY ALAN M. DERSHOWITZ

Bärde ýene-de bir zat bar, olam on taýpadan müňlerçesi jöhit däller bilen nikalaşdy we ysrayyllylar hökmünde milli aýratynlyklaryny ýitirdiler. Köp sanly butparaz halkyň arasynda olar kiçijik etniki azlykdy. Şeýle-de bolsa, genetiki taýdan alanda, olaryň nesilleri indi bütin adamzat nesline siňip gidipdir. Iudeý däl ýurtlara on taýpadan gelýän bu neberäniň pygamberlik ähmiýeti barmy? On taýpa boýunça iň täsin öñdengörüjilikleriň birem, Ýakup pygamber tarapyndan on taýpanyň ulusynyň we iň esasysynyň atasy Efraýyma nygmat berilende berildi. Ýakup «onuň (Efraýymyň) neslinden gelýänler ýurtlaryň dolmuşlygy bolar» diýdi (Ýaradylyş 48:19). Köne Ähtde beýle adatdan daşary sözüň ýurtlaryň dolulygynyň (ibrany dilinde «melo ha-goýim») görünýän ýeke-täk ýeri şu ýerdir. Gynansak-da, köplenç hakyky manysyny gizleýän köp sanly halk geçirilýär: Efraýym dünýäniň ähli jöhit däl halklarynyň arasyna siňip gitmelidir.

Ata-babalarynyň taryhyň dürli döwürlerinde çalt köpelmegi, adam populýasiýalarynyň taryhy garym-gatymlaşmagy bilen birleşende, on taýpadan (we beýleki her adam toparyndan)

drobly inişiň bütin dünýäniň ilatyna ýaýrajagyny kepillendirýär.

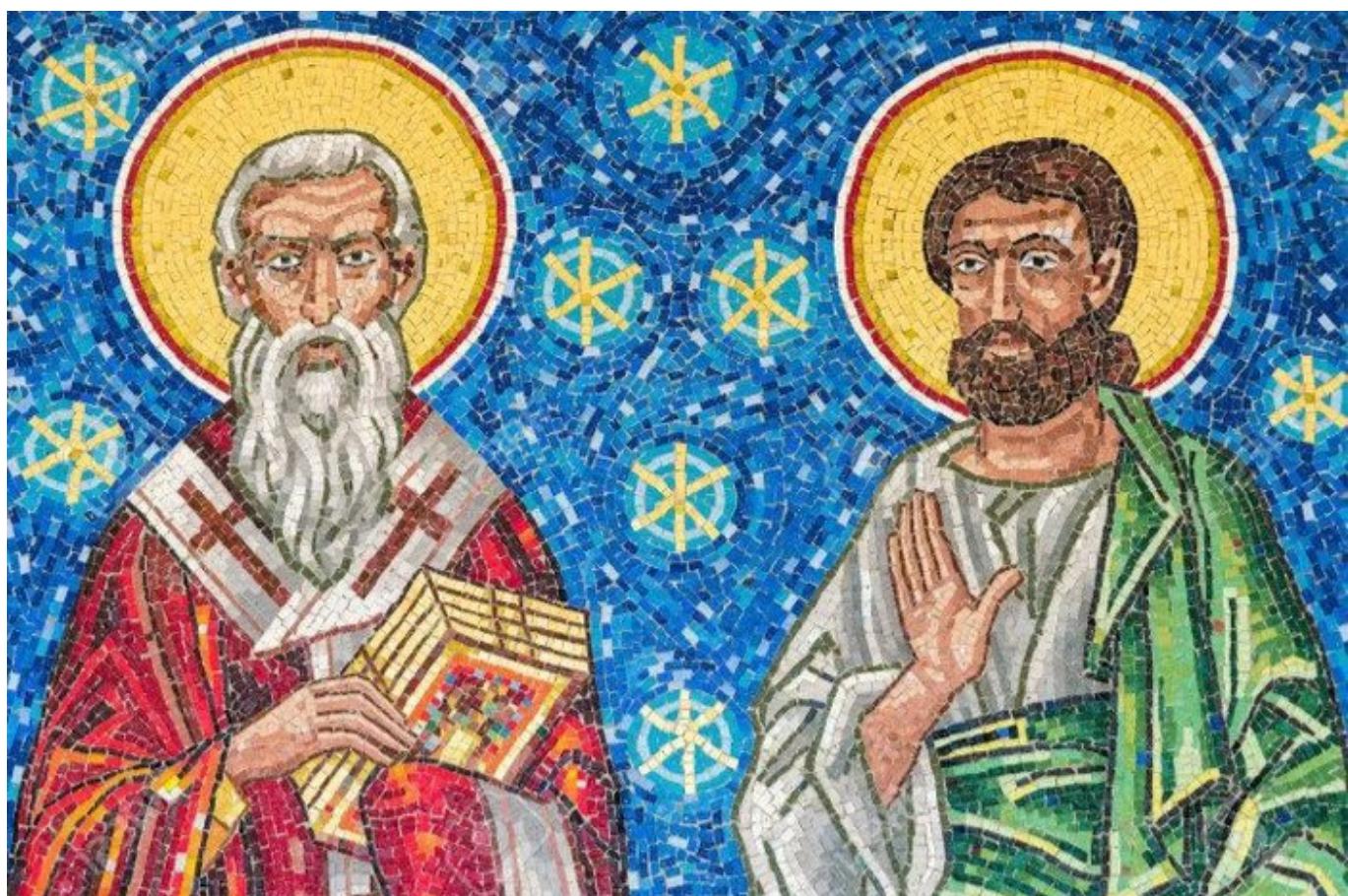
Ilçi Pawel halklaryň bu dolulygyndan pygamberlik manysy bilen doludygyny görkezýän paragrafda gürrüň edýär.

Romda. 11:25 Ysraýylyň Injile garşy şu günü gyýtaklaýyn gödekleşmesinden söz açylanda, munuň halklaryň dolulygybgelende durmuşa geçjegi aýdylýar (Rom. 11:25).

Bu, iudeý bolmadyk iman edenleriň çokundyrılandygy ynanjyň zeýtun agajy bilen baglanyşykly meşhur paragrafda ýerleşipdir. Başgaça aýdanda, gelen halklaryň dolulygy, jöhit dälleriň Isa pygambere iman etmekleri we Ysraýyla çokundyrılmalary manysyny berýär (Efesde bolşy ýaly. 2:12,19).

Apostol Pawel şu ýerde «Ýaradylyşdan» sitata alyp, beýleki halklaryň bu halas bolşuny Efraýymyň neberesinden gelýän halklaryň dolulygynyň öndengörüjilik bilen yza dolanyp gelşi bilen utgaşdyrýär.

Başgaça aýdanda, beýleki halklaryň azatlygy on taýpanyň dolanyp geljek wagtyna baglydyr.

Başga ýerlerde apostol Pýotryňam, Paweliňem Hošeanyň demirgazyk Ysraýyl patyşalygynyň (on taýpa) Hudaý tarapyndan ret edilendigi we halky bolmakdan çykarylandygy hakda aýdylan dan sitata alýar.

Ýöne bu aýdylanlarda geljekdäki düzediş wada berilýär: «Olara aýdylan ýerde, Siz meniň halkym dälsiňiz. Olara aýdylar, Siz ýasaýan hudaýyň ogullarysyňyz» («Hos». 1:10, şeýle-de, «Jelepler». 2:23; «Rom». 9:24-25; 1 Petrus 2:10).

Iki apostolam ilkibaşda on taýpa hakda aýdylan bu sözi iudeý däl hristianlara ýoňkeýär. Iudeý däl hristianlaryň Ysraýylyň Mesihini kabul edip we özlerini Ysraýylyň Hudaýyna goşup, Mesihiniň dagynyk ysraýyl galyndylarynda (On taýpa) jemlenişjekdigi hakda aýdylanlary ýerine ýetirendigine düşündiler.

Öñki wagtlarda soňky ýyllarda bolşy ýaly käbirleri bu taglymlary Ysraýylyň zeýtun agajyna çokundyrylan iudeý däl hristianlaryň Musanyň kanunyna uýmagynyň gerekdigini aňlatmak üçin ýalňyş düşündiler.

Emma bu boýunça jedel Paweli Antakýada Pýotr bilen harçaňlaşmaga iterdi (Gal. 2:11-).

Netijede, meseläni çözmek üçin Ierusalimde gurultaý geçirildi (Ilçileriň işleri 15). Gurultaýyň «Mukaddes ruhuň» ýolbaşçylygyndaky karary jöhit däl iman edenleriň Musanyň kanunyna uýmagynyň gerek dälligidi (Ilçileriň işleri 15: 19-20,28-29, şol sanda seret. 5:1-3).

Munuň özi öňem görüşümüz ýaly, ýene şol jöhit däl iman edenleriň hawariler (apostollar) tarapyndan on taýpa bilen utgaşdyrylmagyna garamazdan şeýle boldy.

Hawariler on taýpadan gelmegiň iudeý däl hristianlaryň Musanyň kanunyna uýmagyň gerekdigi manysyny berýändigine görnetin ynananokdylar. Tersine, iudeý däl hristianlar Musanyň kanunyndan azatdylar. (Ilçileriň işleri 15: 10,28).

Sol hir mantyk iudeý hahamlarynyň Musanyň kanunyna görä, on taýpanyň neslinden gelýänleriň jöhit däldigi hakdaky soňky kararlarynda-da görüp bolýar: başgaça aýdanda, on taýpanyň Musanyň kanunyna görä dälligidir (Ýeb. 16b. 9, Ýeb. 17a. 3-4).

Umut ATASEWEN,
gadymydünýä taryhcysy / @atasevenoffica

Şenbe, 25.03.2023 ý. Taryhy makalalar